

بررسی اقتصادی و طرح مباحث نظری شرکتهای تعاونی جنگل نشین شمال ایران^۱

علی اکبر مهرایی^۲

چکیده

شرایط ناپایدار بوم‌شناختی جنگل‌های شمال کشور در چند دهه اخیر با دگرگونی و ناپایداری شرایط اجتماعی و اقتصادی روستائیان جنگل‌نشین توأم گشته و جنگل‌ها را بیش از پیش با خطر تخریب مواجه کرده است. تاسیس شرکتهای تعاونی جنگل‌نشین با هدف بهره‌برداری و احیای جنگل‌های مخروبه شمال در استان گیلان به وقوع پیوست. شرکتهای تعاونی که به طور عمده عرصه‌های تحت پوشش طرح‌های جنگلداری را در اختیار گرفت در اساس یک بنگاه اقتصادی به حساب آمدند که وظیفه حفظ و احیای جنگل‌ها را نیز به عهده گرفتند. از دیدگاه با توجه به محدودیت‌های بوم‌شناختی جنگل‌ها، برحسب ضرورت برقرارکردن رابطه‌ای منطقی میان بهره‌برداری اقتصادی و شرایط بوم‌شناختی در دستور کار قرار گرفت. جلب مشارکت روستائیان عرصه‌های جنگلی در بهره‌برداری و مدیریت جنگل‌ها، در واقع اولین گام در تغییر نگرش در سیاست‌های مدیریت به حساب می‌آید. در گذشته میان مدیریت طرح‌های جنگلداری و روستائیان تعارضاتی بوجود آمده بود. از این روی واگذاری این عرصه‌ها به تعاونی‌ها سرآغازی برای رفع این تعارضات نیز بوده است. اما در عین حال، شرکتهای تعاونی جنگل‌نشین در چارچوب بنگاه اقتصادی می‌باید از قانونمندی‌های اقتصادی پیروی نموده و بتوانند سودآور باشند و از پایداری اقتصادی نیز برخوردار باشند. در حقیقت می‌بایست میان ارزش‌های زیست محیطی و ارزش‌های اقتصادی ارتباط منطقی هم به وجود آید. در این مقاله سعی شده که از دیدگاه اقتصادی توانمندی‌های واحدهای تعاونی و سودآوری آنها بررسی گردد. علاوه بر آن امکان شناخت رابطه میان توان بوم‌شناختی و مسئله اقتصادی شدن مورد توجه قرارگیرد.

واژه‌های کلیدی: تعاونی جنگل‌نشین، اقتصاد جنگل، پایداری اقتصادی، بوم‌شناختی و اقتصاد

۱- تاریخ دریافت: ۸۰/۳/۲۷، تاریخ تصویب نهایی: ۸۱/۴/۳

۲- دانشیار دانشکده منابع طبیعی، دانشگاه تهران

مقدمه

اداره و مدیریت تعاونی‌ها از نظر اقتصادی به عهده
اعضاء و ارکان مدیریتی آنها باشد.

بنابراین، اگرچه تعاونی‌ها از حمایت بیشتری
برخوردارند اما از نظر اقتصادی، یک واحد تولیدی و
اقتصادی به حساب می‌آیند که باید مستقل عمل
کنند و میان سرمایه‌گذاری، هزینه‌ها و درآمد آن
مانند هر واحد اقتصادی توازن برقرار نمایند.

تعاونی‌های جنگل‌نشین از توسعه کمی قابل
ملاحظه‌ای برخوردار شده‌اند. از سال ۱۳۶۵ که اولین
تعاونی تشکیل شد، تعداد آنها افزایش یافت. آمار
موجود نشان می‌دهد که بیشترین تعداد در سال
۱۳۷۰ تاسیس گردید. تا سال ۱۳۷۵ تعداد ۱۷ واحد
آن در چهار منطقه از جنگل‌های شمال تاسیس
گردید و سطحی معادل ۱۲۴۳۷۶ هکتار را
دربرگرفتند (مهرابی، عبدالله‌پور، ۱۳۷۶) البته
واحدهای تعاونی دارای شرایط متفاوتی از نظر سطح،
میزان برداشت چوب و روش‌های جنگلداری هستند و
می‌توان انتظار داشت که نتایج متفاوتی را هم از
جنبه‌های مختلف به دست آورده باشند. بنابراین
بررسی و ارزیابی تجربیات تعاونی‌های جنگل‌نشین و
شناخت ویژگی‌های و توان‌های آنها در تدوین
سیاست‌های آینده از اهمیت برخوردار است. در این
بررسی از دیدگاه اقتصادی به شناخت تعاونی‌ها
پرداخته شده و سعی گردیده است که با در نظر گرفتن
نقش حفاظتی و احیایی آنها، وضعیت اقتصادیشان
آشکار گردد.

طرح مباحث مهم نظری

توسعه پایدار و مقوله اکولوژیک (بوم‌شناختی)
جنگل‌های شمال کشور که موهبتی خدادادی است
یکی از منابع مهم ثروت‌های ملی ایران به شمار
می‌رود. منبعی که هم دارای ارزش‌های اقتصادی و
هم دارای ارزش‌های زیست‌محیطی و بوم‌شناختی
است. بنابر تعریف این جنگل‌ها جزء منابع
تجدیدشونده به حساب می‌آید. از این روی برخورد
اصولی و مبتنی بر موازین علمی (بوم‌شناختی)، فنی
و اقتصادی و با توجه به واقعیت‌های اجتماعی

تشکیل اولین شرکت تعاونی جنگل‌نشینان در استان
گیلان و در جنگل‌های امامزاده ابراهیم، در سال
۱۳۶۵، نقطه عطفی در تاریخ جنگلداری ایران است. از
این سال به بعد در بخش جنگل نیز مانند سایر
بخش‌ها، از نظر اقتصادی سه بخش دولتی، خصوصی
و تعاونی در کنار هم به فعالیت پرداخته‌اند. اهمیت
این تحول را می‌توان از جنبه‌های گوناگونی مورد
توجه قرار داد. نخست آنکه، برای اولین بار تغییر
نگرش در سیاست‌ها و برنامه‌های سازمان جنگل‌ها
(جزیره‌ای، فتوکیان، ۱۳۷۲) به وجود آمد که هدف
آن جلب مشارکت روستائیان و مردم جنگل‌نشین
بوده است (جزیره‌ای، ۱۳۷۲). جنگل‌نشینان که تا
دیروز مزاحم و مخرب جنگل‌ها بودند از این پس برای
حفاظت و استفاده از جنگل‌ها به همکاری با دستگاه
اجرایی و مدیریت جنگل‌های شمال دعوت شدند.
دیگر آنکه با این تغییر یکی دیگر از مشکلات پیچیده
و اساسی جنگل‌ها که حفاظت و احیای آنهاست. هدف
قرار گرفت. و تعاونی‌های جنگل‌نشینانی نه تنها
موجودیت بلکه ارتقاء شرایط بوم‌شناختی و توقف
تخریب را هم در محدوده تحت اختیار به عهده
گرفتند. با این ترتیب پذیرش وجود جنگل‌نشینان
گامی بوده است که بتوان جنگل‌نشینان را به
حافظین و احیاء کنندگان جنگل‌ها تبدیل نمود. نکته
دیگر آنکه عرصه‌هایی که از جنگل‌های شمال کشور
به تعاونی‌ها واگذار شده است. عرصه‌هایی بودند که
اغلب از گذشته دارای طرح‌های جنگلداری بوده‌اند
که در اجرای طرح‌های جنگلداری میان مردم و
مجریان آنها تعارض بوجود آمده بود. از این روی
عرصه‌های مورد نظر دستخوش دگرگونی‌هایی شده
و در اثر تخریب، توان طبیعی آنها کاهش یافته بود. از
آنجا که حفاظت و احیای این جنگل‌ها نیاز به
سرمایه‌گذاری قابل ملاحظه داشت. جنگل‌نشینان نیز
تجربه اداره این چنین واحدها رانداشتند. حمایت و
کمک‌های دولتی را از جنبه‌های مدیریتی و
سرمایه‌گذاری طلب می‌کرد. هدف دیگر تشکیل این
تعاونی‌ها، به‌ویژه از نظر اقتصادی این بود که به تدریج

۱- داده‌های اصلی و مشخصات به تفکیک تعاونی در جدول
۴ آورده شده است.

شدت فشارها افزود و اجرای طرح‌های جنگلداری با حقوق عرفی روستائیان، دامداران و همچنین جنگل‌نشینان در تعارض قرار گرفت. (صفاری، عبدالله‌پور، ۱۳۶۶) فزون بر این‌ها باید تولید ذغال و کوره‌های ذغالگیری را هم در نظر گرفت که به نوبه خود در این سیر قهقه‌رایی موثر بوده است. در واقع به طور کلی باید گفت که: باتوجه به وضعیت بهره‌برداری از جنگل‌های شمال ایران در گذشته، بعد از ملی‌شدن جنگل‌ها و مراتع، ناپایداری شرایط بوم‌شناختی اکولوژیک) با ناپایداری ساختارهای اجتماعی و اقتصادی توأم گشت، و در ادامه آن وضعیت نابسامانی را بوجود آورد که در یکی دو دهه اخیر در اوج خود قرار گرفته است.

در این جا بدون اینکه بحث درباره ریشه‌ها، علل و عوامل تخریب جنگل‌های شمال مطرح باشد، توجه به برخی از مسائل برای برنامه‌های آینده اهمیت دارد. باید توجه داشت که ناپایداری و نابسامانی‌های شرایط بوم‌شناختی جنگل‌های شمال، امری است که به سیر تحولات تاریخی، اجتماعی و حتی سیاسی در یک قرن اخیر مربوط می‌شود. بنابراین باتوجه به معیارهای علمی و بوم‌شناختی، این جنگل‌ها در سطحی پائین‌تر از شرایط طبیعی و پایداری قرار دارد. از این دیدگاه، قطع سیر قهقه‌رایی، نگهداری و ارتقاء شرایط بوم‌شناختی گامی استراتژیک (راه‌بردی) در جهت برقراری تعادل اقتصادی است. این امر تلاش و سرمایه‌گذاری در همه جانبه‌ها و از جمیع جهات را طلب می‌کند (مهرابی، ۱۳۷۶).

اندیشه سازمان‌دهی تعاونی‌های بهره‌برداری برای جنگل‌نشینان، آنهم در اساس در جنگل‌های مخروطی، برای حفظ و احیای آنها به عنوان یک راه‌حل به اجرا درآمده است (عبدالله‌پور، ۱۳۷۸). تعدادی از طرح‌های جنگلداری که در گذشته در اختیار سازمان جنگل‌ها بود و تعارض و درگیری با منافع مردم داشته در چارچوب تعاونی‌های جنگل‌نشین واگذار گردید. در این تعاونی‌ها، برای حفظ و احیای جنگل‌ها، جلب مشارکت مردم و کاهش نقش دستگاه اجرایی نیز یکی از هدف‌های تعیین شده است.

می‌تواند در بهبود وضعیت آنها اثر تعیین‌کننده داشته باشد در بحث توسعه پایدار گفته می‌شود، پایداری منابع طبیعی تجدیدشونده زمانی میسر است که استفاده از این منابع به گونه‌ای صورت گیرد که علاوه بر پاسخگویی به نیازهای حال، دوام و موجودیت آنها برای آیندگان نیز به خطر نیفتد (بروتلند، ۱۹۹۸). به عبارت دیگر از یک سو محدودیت‌های بوم‌شناختی فراهم آوردن شرایط احیاء و تجدید حیات عرصه این جنگل‌ها را ضروری ساخته است و از سوی دیگر پاسخ به نیازهای جنگل‌نشینان نیز امری اجتناب‌ناپذیر است. اگر این تعریف را که کم و بیش قبول عام یافته است در نظر بگیریم، کارشناسان و دانشمندان علوم جنگل را که همواره بر تولید مستمر جنگل تاکید داشته‌اند، می‌توان اولین طرفداران توسعه پایدار دانست.

واقعیت آنستکه در مورد بهره‌برداری از جنگل‌های شمال ایران، در گذشته چنین نبوده است. بیش از ۱۰۰ سال است که این جنگل‌ها، به نحو بی‌رحمانه‌ای بهره‌برداری شده‌اند. تا جایی که در آغاز جنگل‌ها با معادن هم‌تراز بوده‌اند. به عبارت دیگر جنگل‌ها را معادن تولید چوب تصور می‌کرده‌اند. این نگرش که تولید چوب جنگل‌ها را صرفاً یک کالای تجاری و ماده اولیه صنایع کشورهای اروپایی به حساب می‌آورده، بر شیوه و روش‌های اداره آنها حاکم بوده و سایه افکنده است. مناطق وسیعی از این جنگل‌ها غارت گونه بهره‌برداری شده و جوامع ارزشمند جنگلی مانند جامعه بلوط- شمشاد و امثالهم به کلی از نظر شرایط بوم‌شناختی (اکولوژیک) دگرگون شده و به جنگل‌های مخروطی‌های تبدیل گشته‌اند

از این روی است که می‌توان گفت که گذشتگان در نگهداری و استفاده صحیح از جنگل‌کوشا نبوده‌اند و این منابع را در وضعیت اسف بار برای نسل حاضر باقی گذاشته‌اند.

بهره‌برداری گذشته تعادل بوم‌شناختی را بهم زده و پایداری آنها را با خطر جدی مواجه ساخته است. از زمانی که مدیریت بخش‌هایی از جنگل در چارچوب طرح‌های جنگلداری مطرح شد، تعاریف دیگری بر

پایداری اقتصادی

واقعیت امر آنستکه جنگل‌های شمال فزون بر ارزش‌های زیست محیطی غیرقابل انکار، تجدیدپذیر و دارای ارزش‌های تفریحی و ارزش اقتصادی هم هست. از نظر اقتصادی در ایران جنگل‌های شمال عمده‌ترین منبع جنگلی تولید چوب به حساب می‌آید.

این کالای با ارزش چرخ بسیاری از صنایع و بسیار ضروری را به گردش درآورده و سبب توسعه مجموعه‌ای از فعالیت‌های اقتصادی و به تبع آن اشتغال‌زا است (سعید، ۱۳۷۴). در برخورد دودیدگاه بوم‌شناختی و اقتصادی سؤال اساسی آن است که آیا می‌توان هدف‌های اقتصادی یک واحد تولیدی و به تبع آن مجموعه‌ای فعالیت‌های اقتصادی را که چوب ماده اولیه آن است با هدف‌های بوم‌شناختی که باز تولید (تجدیدپذیری) مجموعه عناصر اکوسیستم‌های جنگلی را دربرمی‌گیرد، آشتی داد و حتی ارتقاء وضعیت بوم‌شناختی را هم تامین نمود؟

اقتصاددانان، اقتصاد را علم تخصیص منابع کمیاب می‌دانند در حالی‌که بوم‌شناسان دانش بوم‌شناسی را علم حفاظت منابع کمیاب طبیعت تعریف می‌کنند و نگران آینده محیط زیست و زندگی نوع بشر هستند (استوفه، ۱۹۹۳).

در اقتصاد امروزی که بر پایه قانونمندی نظام اقتصاد، سرمایه‌داری قرار دارد، در محاسبات اقتصادی تنها مواردی منظور می‌گردد که سرمایه‌گذاری و هزینه‌ای بر بردارد.

بنابراین منابعی را که به طور طبیعی وجود دارند و ایجاد و یا استفاده از آنها هزینه بردار نیست به حساب نمی‌آورند. مانند جنگلی که سرپا است، هوا، آب و خاک و امثالهم، به عبارت دیگر هزینه‌های اجتماعی مترتب بر بهره‌برداری از این منابع را نه در نسل حاضر و نه برای نسل آینده منظور نمی‌کند. متأسفانه در جنگل‌های شمال ایران در میان بهره‌برداران از جنگل برای تولید چوب، زراعت و دامداری و مصارف روستایی رقابتی نابسامان و نامتعادل و ناپایدار ایجاد شده که در جهت مقابل و متفاوت هدف‌های نگهداری و احیای این جنگل‌ها در

درازمدت سیر می‌کند. از این رو است که در صورت استمرار این وضع، در آینده حداقل با جنگل‌های مخروبه روبرو خواهیم شد.

با توجه به این قضاوت، باید گفت اگر چه در هر گونه فعالیت اقتصادی سودآوری هدف نهایی است، اما چوب کالایی است با ویژگی‌های متفاوت از هر کالای اقتصادی دیگر. چوب ماده‌ای است که تولید آن از هر کالای اقتصادی دیگر. چوب ماده‌ای است که تولید آن طیف زمانی از ۳۰ تا ۱۲۰ سال را بطور معمول دربرمی‌گیرد و بستر تولید آن، یعنی جنگل واجد ارزش‌های گوناگون و مفید به حال جامعه است. در شرایط امروز که توسعه اقتصادی بر پایه قانونمندی اقتصادی و توسعه بازار قرار می‌گیرد. ضرورت ایجاد رابطه‌ای منطقی میان هدف‌های اقتصادی و شرایط بوم‌شناختی ضروری است. از این روی وضعیتی در آینده پایدار خواهد بود که در آن با توجه به محدودیت‌های بوم‌شناختی میان ساختارهای اجتماعی و اقتصادی و محدودیت‌ها رابطه متعادلی برقرار باشد.

بنابراین در این بررسی، مراد از تحلیل وضعیت اقتصادی تعاونی‌های جنگل‌نشین پاسخگویی به سئوالات زیر است:

- ۱- آیا تعاونی‌های جنگل‌نشین در شرایط حاضر سودآور هستند؟
- ۲- آیا این تعاونی‌ها، توان بالفعل و بالقوه اقتصادی شدن را دارند؟
- ۳- در صورت امکان اقتصادی شدن، شرایط لازم برای برقراری پایداری اقتصادی با توجه به محدودیت‌ها و شرایط بوم‌شناختی چگونه است؟ (مهرابی - ۱۳۷۶).

روش تحقیق

در این بررسی، چون هدف اصلی شناخت وضعیت و عملکرد اقتصادی تعاونی‌ها بوده است، به منظور پاسخگویی هرچه دقیقتر به سؤال‌های طرح شده، داده‌ها و اطلاعات کلیه تعاونی‌ها و تمامی فعالیت‌های انجام شده موردنیاز بوده و اقدام به جمع‌آوری کسب اطلاعات اقتصادی شده است. این اطلاعات و داده‌ها

وضعیت زیان‌آور این شرکت‌ها تا سال ۱۳۶۸ ادامه یافته است. اما از این سال به بعد تا سال ۱۳۷۳ همواره عملکرد آنها توأم با سود ملاحظه می‌شود. تنها در سال ۱۳۷۴ نسبت درآمدها به هزینه‌ها کاهش مختصری را تقریباً معادل ۲۱۴/۴ میلیون ریال را نشان می‌دهد. (نمودار ۱ و ۲). البته لازم به یادآوری است که دلیل عمده سودآوری عملکردها با افزایش قیمت چوب ارتباط دارد. به‌ویژه آنکه از سال ۱۳۷۱ به بعد نیز آزادشدن قیمت چوب درآمد شرکت‌های تعاونی را افزایش داد. چرا که در آمد اصلی آنها از فروش چوب است. بررسی درآمد حاصل از فروش چوب بیانگر آنستکه نسبت درآمد شرکت‌های تعاونی از فروش چوب در این مدت هیچگاه از ۸۰٪ کل درآمدها پائین‌تر نبوده است.

جدول ۱- درآمدها و هزینه‌های کل سالانه تعاونی‌ها به ریال

سال	درآمد	هزینه
۱۳۶۵	۹/۱۲۸/۶۵۱	۱۲۵۰۹۰۲۹
۱۳۶۶	۱۲۶/۷۵۷/۵۲۰	۱۶۹۶۰۸۰۸۵
۱۳۶۷	۴۵۷/۵۱۵/۱۸۷	۲۳۰۱۰۳۱۸۵
۱۳۶۸	۲۵۷/۵۱۵/۷۴۹	۵۰۸۲۷۴۳۹
۱۳۶۹	۶۲۱/۷۶۹/۲۶۲	۵۷۱۶۳۴۷۰۸
۱۳۷۰	۱/۷۹۵/۲۸۱/۸۰۹	۱۵۱۳۷۵۱۰۹۲
۱۳۷۱	۴/۱۷۹/۹۵۶/۴۹۲	۳۲۳۵۹۵۲۵
۱۳۷۲	۵/۷۶۸/۵۸۳/۷۰۲	۵۱۵۲۸۳۳۳۸
۱۳۷۳	۷/۲۲۵/۵۹۳/۸۷۲	۷۰۵۸۳۲۸۸۴۰
۱۳۷۴	۸/۰۲۶/۳۴۰/۶۶۱	۸۲۴۰۷۵۲۱۲۶

برای ارائه تصویری روشن‌تر از وضعیت روند عمومی سودآوری شرکت‌های تعاونی مورد بررسی، درآمدها و هزینه‌ها در سه ساله آخر عملکرد آنها مقایسه شده است. پس از فعلی نمودن ارقام درآمدها و هزینه‌ها که در جدول ۲ منعکس است ملاحظه می‌شود که شرکت‌های تعاونی در این مدت عملکرد متفاوتی داشته‌اند. مقایسه عملکرد از سال ۱۳۷۲ تا ۱۳۷۴ به این دلیل بوده است که در این دوره کلیه ارقام به تفکیک در دفاتر شرکت‌ها ثبت شده است. در این محاسبه تنها تعاونی‌المهدی به سبب ابهام در ثبت برخی ارقام حذف گردید. با توجه به جدول ۲،

براساس آنچه در دفاتر شرکت‌های تعاونی ثبت شده به دست‌آمده که شامل ترازهای مالی سالانه، عملیات جنگلکاری، جاده‌سازی و بهره‌برداری و سایر فعالیت‌ها است. از این نظر لازم به یادآوری است که هیچگونه نیازی به نمونه‌گیری و تنظیم پرسش‌نامه نبوده و در عمل صددرصد تعاونی‌ها مورد بررسی قرار گرفته است. به عبارت دیگر از نظر آماری تمام شماری صورت گرفته است. البته برای استخراج داده‌های موجود، پس از دسته‌بندی آنها، جداولی برای ثبت داده‌ها، تنظیم و به کارگرفته شد. یک گروه چهارنفره به مدت ۶ هفته به این کار مبادرت ورزیدند. در این مدت، مسئولین حسابداری و مدیران عامل شرکت‌ها با این گروه نهایت همکاری را به عمل آوردند. با این وجود برخی کمبودهای اطلاعات ناشی از آن است که در درجه اول داده‌ها در دفاتر ثبت نشده و یا موجود نبوده است. مانند تراز مالی برخی از سال‌ها و فعالیت‌ها، دوم آنکه، در ثبت حساب‌ها، تداخل و یا جابجایی در سرفصل‌ها رخ داده که این امر ناشی از آنستکه این شرکت‌ها فاقد یک نظام حسابداری متناسب با واحدهای اقتصادی است. اکثراً از نظام حسابداری رایج در دستگاه‌های دولتی پیروی کرده‌اند تا حسابداری صنعتی. با این همه اگرچه رفع این نواقص ضرورت دارد. ولی براساس داده‌های موجود، ارزیابی اقتصادی و تحلیلی صورت گرفته که روند عمومی هزینه‌ها و درآمدهای شرکت‌های تعاونی را تا پایان سال مالی ۱۳۷۴ روش نموده است. این بررسی جهت‌گیری مدیریت آینده اقتصادی این واحدها، ارائه راه‌حل و امکانی را فراهم آورده تا بتوان در این زمینه راه‌حلی را ارائه و توصیه نمود. از این دیدگاه پژوهشی هدف‌مند و کاربردی به حساب می‌آید.

عملکرد اقتصادی تعاونی‌ها

مقایسه درآمدها و هزینه‌های شرکت‌های تعاونی جنگل‌نشین بیانگر آنستکه در آغاز فعالیت‌های بهره‌برداری عملکرد اقتصادی آنها با سود توأم نبوده است.

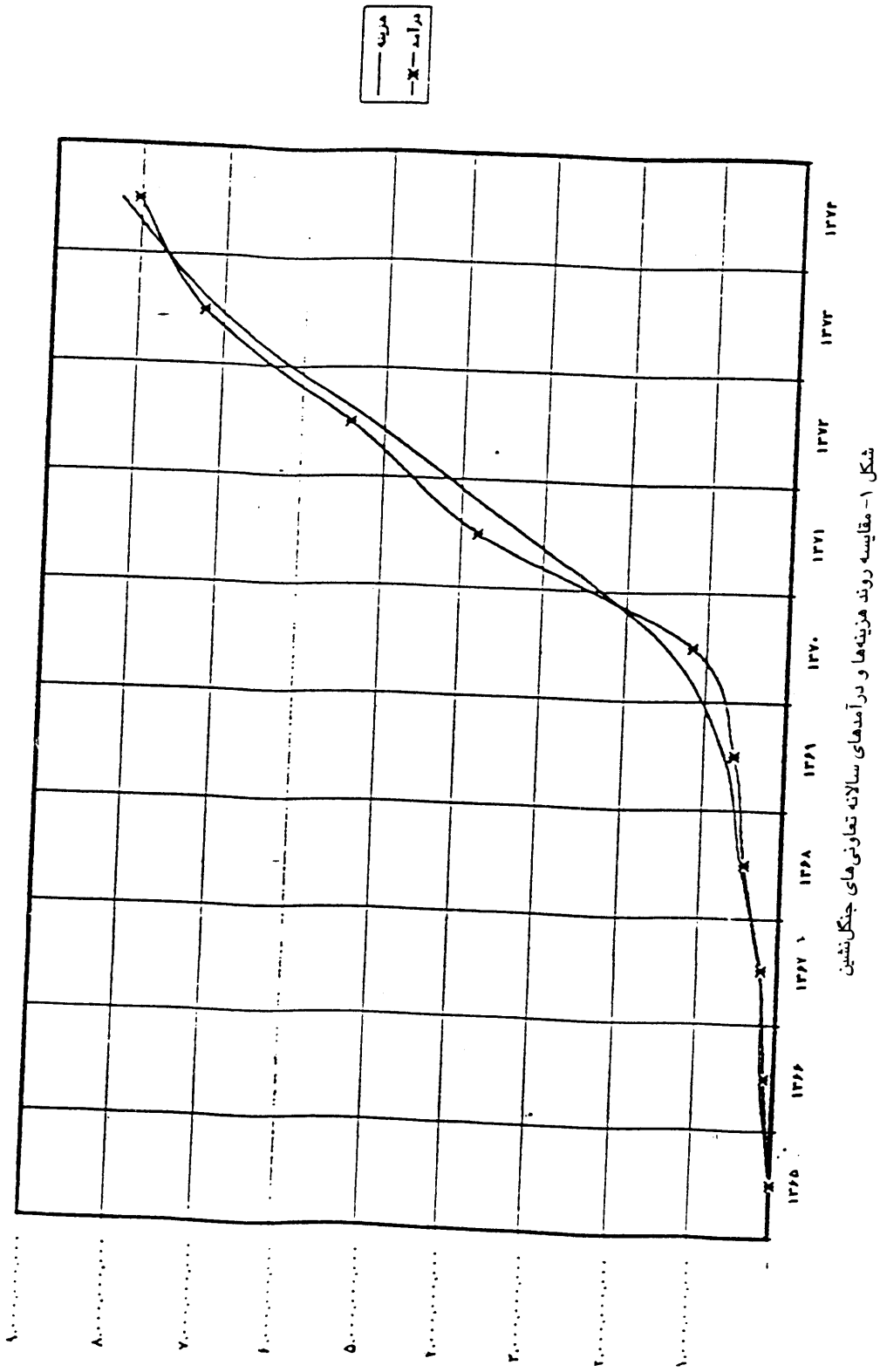
جدول ۱ روند عمومی هزینه‌ها و درآمدهای شرکت‌های تعاونی را نشان می‌دهد.

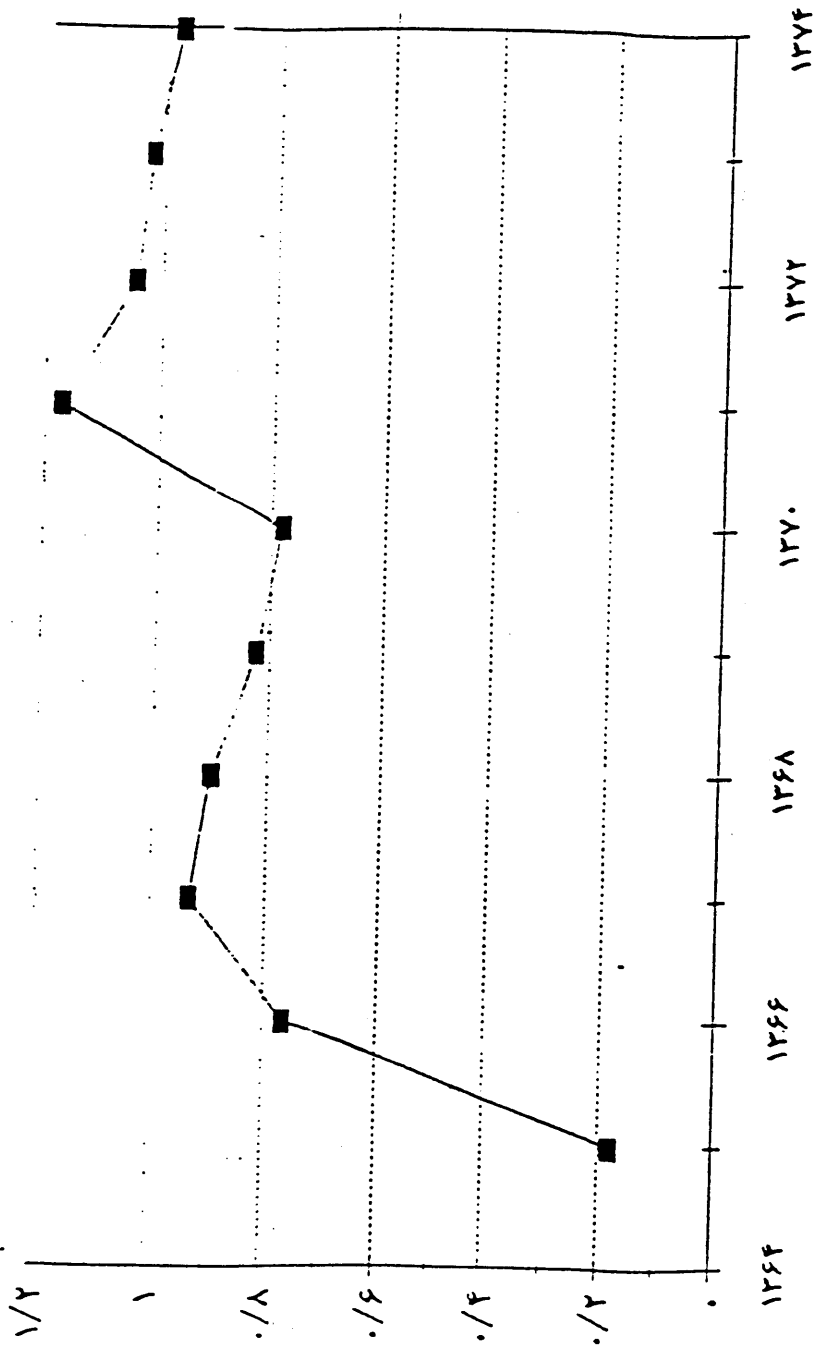
مربوط به شرکت تعاونی ولوپی می‌باشد و شرکت تعاونی امیرالمومنین پیش از آن واقع شده است. با این ترتیب، در مجموع ۵۰ درصد از شرکت‌های تعاونی در مدت مورد بررسی سودآور بوده‌اند و ۵۰ درصد بقیه زیان داده‌اند. اما همانطور که ملاحظه شد در مجموع عملکرد اقتصادی این واحدها در یک روند کلی و عام نگران‌کننده نیست. نمودار ۳ سود فعلی شده تعاونی‌ها را نشان می‌دهد.

مشاهده می‌شود که از ۱۶ تعاونی مورد بررسی تنها ۸ تعاونی دارای درآمدی بالاتر از هزینه بوده‌اند. ۸ تعاونی دیگر زیان داده‌اند. البته سود و زیان هر یک از تعاونی‌ها ارتباط با یک مجموعه از عوامل دارد که در مورد هر یک از آنها ترکیب عوامل متفاوت است. در میان شرکت‌های تعاونی بالاترین درآمد متعلق به شرکت تعاونی صفارود است که پس از آن تعاونی بنشکی (نساود) قرار می‌گیرد. اما کمترین درآمد

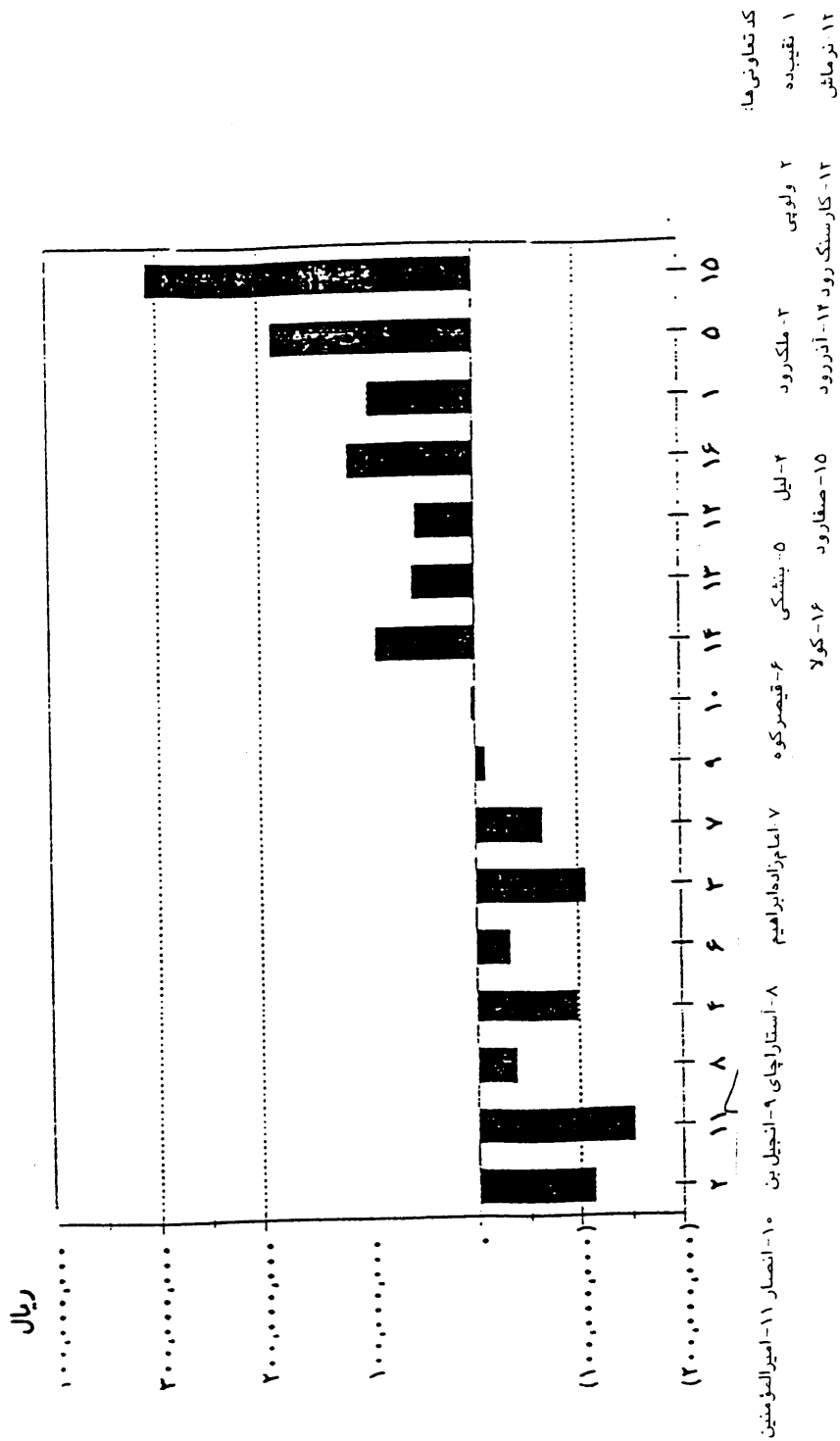
جدول ۲- درآمدها و هزینه‌های فعلی شده سال‌های ۱۳۷۲ تا ۱۳۷۴ تعاونی‌ها به ریال

نام تعاونی	متوسط هزینه‌ها	متوسط درآمد	متوسط سود	نسبت درآمد به هزینه
ولوپی	۳۶۶۲۲۷۱۱۴	۲۵۳۹۱۱۱۰۸	۱۱۲۵۱۶۰۰۶	۰/۶۹
امیرالمومنین	۶۲۱۴۲۴۷۵۱	۴۷۰۳۲۵۴۲۵	۱۵۰۷۹۹۳۲۷	۰/۷۶
آستاراچای	۱۶۳۰۰۰۵۶۵	۱۲۶۳۸۲۳۹۷	۳۶۶۱۸۱۶۸	۰/۷۸
لیل	۵۱۴۴۶۱۳۷۲	۴۱۶۷۱۲۷۱۷	۹۷۷۴۸۶۵۵	۰/۸۱
قیصرکوه	۱۸۹۴۰۳۲۶۴	۱۵۸۱۸۱۸۷۰	۳۱۲۲۱۳۹۵	۰/۸۴
ملک رود	۶۸۴۷۹۳۳۷۱	۵۷۷۹۱۷۲۱۶	۱۰۶۸۷۶۱۵۵	۰/۸۴
امامزاده ابراهیم	۸۰۱۶۰۴۹۳۹	۷۳۷۳۳۱۱۴۶	۶۴۲۷۶۳۷۹۳	۰/۹۲
انجیل بن	۲۲۱۰۸۶۷۲۵	۲۱۱۶۰۹۰۱۴	۹۴۷۷۷۱۱	۰/۹۶
انصار	۶۱۷۶۶۴	۷۳۰۴۱۱۰	۳۴۶۶۴۴۶	۱/۰۵
آذررود	۵۵۶۵۹۵۱۷۷	۶۴۹۹۹۹۳۶۹	۹۳۴۰۷۲۹۱	۱/۱۷
کارسنگ رود	۳۲۴۹۲۳۳۵۸	۳۸۱۰۷۷۵۲۳	۵۸۱۵۵۱۶۵	۱/۱۸
نرماش	۳۱۱۲۴۱۱۶۳۲	۲۶۶۲۲۶۷۴	۵۴۹۸۵۵۱۱۱	۱/۲۶
کولا	۲۷۲۵۶۲۳۲۳	۳۹۱۳۲۰۲۰۵	۱۸۷۵۸۸۸۲	۱/۴۴
نقیب‌ده	۲۲۰۸۸۴۶۹۶	۳۲۰۶۲۴۸۴۲	۹۹۷۴۰۱۴۶	۱/۴۵
بنشکی	۲۴۷۶۵۸۲۳۹	۴۵۵۰۷۰۶۳۶	۱۸۷۴۱۲۳۹۷	۱/۷۰
صفارود	۲۲۷۱۸۶۹۹۵	۵۳۰۶۰۹۸۵۰۲	۳۰۸۹۱۱۵۰۷	۲/۳۶

شکل ۲- نسبت درآمد به هزینه‌ها

شکل ۲- مقایسه سود فعلی شده تعاونی‌ها ۱۳۷۲-۱۳۷۴

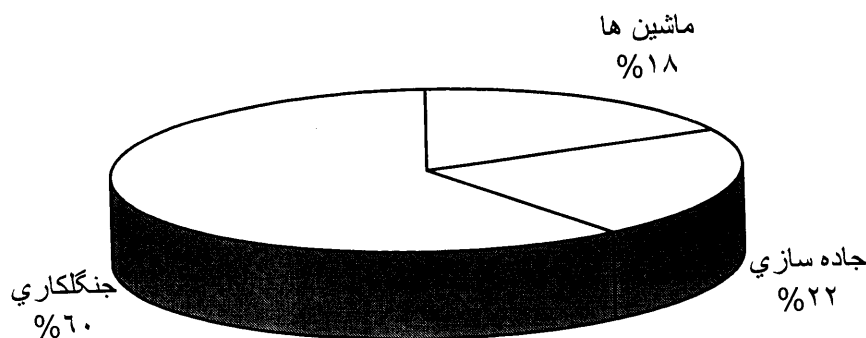
ساختار سرمایه‌گذاری

شرکت‌های تعاونی جنگل‌نشینان در زمره شرکت‌های تولیدی هستند و مجموعه فعالیت‌های آنها منتج به تولید کالاهایی برای ارائه به بازار مصرف می‌شود. اگرچه هدف شرکت‌های تعاونی جنگل‌نشین تنها تولید چوب نیست و این شرکت‌ها چندمنظوره بوده و اهداف مختلفی را تعقیب می‌کنند که از آن جمله می‌توان به حفظ و حراست از جنگل‌ها، احیاء جنگل و ایجاد اشتغال اشاره کرد. اما این واحدها برای حفظ و همچنین گسترش فعالیت‌های خود ناچار به فعالیت اقتصادی هستند.

در چارچوب یک فعالیت اقتصادی قانونمند، با توجه به سیرتحولات و بهره‌برداری از جنگل‌های شمال کشور، حفظ و احیای آنها سرمایه‌گذاری سنگینی را طلب می‌کند. نخست اینکه، آن سطح از جنگل‌ها که دست‌نخورده و بکر هستند برای ورود، بهره‌برداری و هر گونه فعالیتی از این سطوح نیاز به سرمایه‌گذاری به ویژه در فعالیت جاده‌سازی دارد. دیگر آنکه، سطوحی از جنگل‌های شمال که در ۱۰۰ سال گذشته در معرض بهره‌برداری سنگین تجاری، تخریب و تجاوز قرار گرفته، برای ارتقاء شرایط بوم‌شناختی نیاز به سرمایه‌گذاری بیشتری را در امر حفاظت و جنگل‌کاری به وجود آورده است. بنابراین میان سرمایه‌گذاری و درآمدها و هزینه‌ها برقراری رابطه‌ای منطقی به لحاظ اقتصادی ضرورت دارد.

در فعالیت‌های اقتصادی مرتبط به بهره‌برداری از جنگل‌ها در مقوله سرمایه‌گذاری سه عنصر سرمایه‌گذاری اساسی در امر تولید و بهره‌برداری به طور عمده صورت می‌گیرد. یکی سرمایه‌گذاری در فعالیت جاده‌سازی است که در واق گام اول و راه‌گشای بهره‌برداری و فعالیت‌های دیگر است. دیگری سرمایه‌گذاری در بهره‌برداری است و سوم هزینه‌های جنگل‌کاری است که سرمایه‌گذاری در امر حفظ و احیاء و پایداری و ارتقاء شرایط بوم‌شناختی جنگل را دربرمی‌گیرد.

از این روی در محاسبات انجام شده اعتباراتی که در جاده‌سازی، ماشین‌ها و جنگل‌کاری به کارگرفته شده، سرمایه‌گذاری به حساب آمده‌اند و نسبت آنها به کل سرمایه‌گذاری محاسبه شده است. نمودار ۴ نشان‌دهنده زمینه‌های اصلی سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های جنگل‌داری هستند. با توجه به این نمودار مشاهده می‌شود که هزینه جنگل‌کاری به تنهایی ۱۵٪ برابر مجموع هزینه‌های سرمایه‌گذاری در فعالیت جاده‌سازی و تامین ماشین‌های بهره‌برداری است. به این ترتیب ملاحظه می‌شود که اعتبارات هزینه شده، ۶۰ درصد در جنگل‌کاری، ۲۲ درصد در جاده‌سازی و ۱۸ درصد در تامین ماشین‌های بهره‌برداری، سرمایه‌گذاری گردیده است. بنابراین چگونگی احیای جنگل از طریق جنگل‌کاری نیاز به بررسی و دقت بیشتری دارد که این مقوله در بحث بعدی مورد تحلیل قرار خواهد گرفت.

شکل ۴- نسبت عناصر سرمایه‌گذاری

رابطه سودآوری و روش‌های جنگلداری

در شرکت‌های تعاونی جنگل‌نشین عملکرد و سودآوری را می‌توان با عوامل مختلفی سنجید و همبستگی آن را با این عوامل محاسبه نمود. می‌توان ارتباط عواملی مانند: سطح جنگل، برداشت چوب و کیفیت آن، ابعاد گوناگون نیروی انسانی (تعداد اعضا اشتغال و...) را سنجید. در این بررسی از آنجا که تاثیر فعالیت‌های تعاونی‌های جنگل‌نشین در زمینه حفظ و احیای جنگل‌های تحت پوشش از اهداف اساسی است. رابطه سودآوری با روش‌های جنگلداری در نظر گرفته شده و همبستگی روش‌های جنگلداری و سودآوری محاسبه گردیده است به این معنا که آیا ارتباط میان روش‌های جنگلداری و هزینه‌های جنگلکاری وجود دارد؟ محاسبه انجام شده نشان داده است که روش‌های جنگلداری با سودآوری رابطه‌ای مثبت دارد.

ضریب همبستگی میان روش‌های جنگلداری و

$$r = \frac{\sum xy}{\sqrt{\sum x^2 \cdot \sum y^2}} = \frac{(\sum xy)^2}{\sum x^2 \cdot \sum y^2}$$

محاسبه شده، ضریب همبستگی برابر ۰/۴۸ به دست آمد. اگر ضریب تعیین یعنی r^2 را در نظر بگیریم، این ضریب بیانگر آنست که در جنگلکاری می‌توان نزدیک به ۵٪ در سرمایه‌گذاری صرفه‌جویی نمود.

همانطور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود روش یکسره نواری در کاهش سودآوری موثر بوده و حتی استفاده از این روش توام با زیان نیز خواهد بود. البته باید توجه داشت، آنچه از اهمیت برخوردار است، چگونگی احیای جنگل پس از قطع یکسره نواری به ویژه جنگل‌کاری و یا بذرکاری است. بنابراین می‌توان با تغییر روش جنگلداری و یا کاهش هزینه‌های سرمایه‌گذاری در فعالیت جنگل، سودآوری واحدهای تعاونی را افزایش داد.

جدول ۳- ارتباط میزان سوددهی با روش جنگلداری

نام تعاونی	روش جنگلداری	متوسط سود سالانه فعلی شده
امیرالمؤمنین	۱	-۱۵۰۷۹۹۳۲۷
ولوبی	۳	-۱۱۲۵۱۶۰۰۶
ملک‌رود	۱	-۱۰۶۸۷۶۱۵۵
لیل	۱	-۷۷۴۸۶۵۵
امامزاده ابراهیم	۵	-۶۴۲۷۲۷۹۲
آستاراچای	۱	-۳۶۶۱۸۱۶۸
قیصرکوه	۱	-۳۱۲۲۱۳۹۵
انجیل بن	۱	-۹۴۷۷۷۱۱
انصار	۲	۳۴۶۶۴۴۶
نرماش	۴	۵۴۹۸۵۱۱۱
کارسنگ رود	۲	۵۸۱۵۴۱۶۵
آذررود	۳	۹۳۴۰۷۲۹۱
نقیب‌ده	۲	۹۹۷۴۰۱۴۶
کولا	۲	۱۱۸۷۵۷۸۸۲
بنشکی	۴	۱۸۷۴۱۲۳۹۷
صفارود	۴	۳۰۸۹۱۱۵۰۷

ارتقاء توان طبیعی این جنگل‌ها صورت می‌گیرد می‌تواند به عنوان ما بازا اقتصادی سرمایه اولیه جنگل در

همچنین می‌توان این دیدگاه را عنوان نمود که از نظر اقتصادی سرمایه‌گذاری و هزینه‌هایی که برای حفظ و

کار قرار گیرد. البته بررسی ترکیب سرمایه‌گذاری در شرکت‌های تعاونی می‌تواند در عرصه‌های جنگلی خارج از تعاونی‌ها نیز مورد توجه قرار گیرد. برای اینکه عملکرد اقتصادی شرکت‌های تعاونی در حد مطلوب قرار گیرد و از قانونمندی اقتصادی پیروی نماید، اصلاحاتی در مدیریت اقتصادی تعاونی‌ها ضرورت دارد که بدون شک متضمن پایداری اقتصادی این واحدها خواهد بود.

ضرورت کاهش هزینه‌ها

در این بررسی نشان داده شده که متوسط هزینه‌های بالاسری رقمی معادل ۸۱۱۲۳۲۰۰۰۰ ریال و متوسط هزینه سالانه در مورد جنگل‌کای ۱۰۹۰۷۴۳۰۰۰ ریال است که کاهش هزینه‌های بالاسری و صرفه‌جویی در این مورد و همچنین کاهش حجم جنگل‌کاری تاثیر قابل ملاحظه‌ای را در افزایش درآمد خواهد داشت.

البته برخی هزینه‌های دیگر مانند هزینه‌های بالاسری که مورد بررسی این مقاله نبوده است باید مورد توجه قرار گیرد. در این مورد حتی اگر ضرورت چنین هزینه‌ای وجود داشته باشد، باید از محل سود شرکت‌ها برداشت شده و از برداشت آنها قبل از هزینه کارگران روزمزد جنگل‌کاری تحت سرفصل دیگری به مانند هزینه کارگران روزمزد آورد شود. نظیر این موضوع در مورد سایر حساب‌ها نیز وجود دارد.

قطع و تبدیل چوب در جنگل

به منظور افزایش حجم چوب صنعتی و گرده‌بینه که سبب افزایش درآمد می‌گردد، باید از هر گونه قطع و تبدیل درختان برداشت شده صنعتی و گرده‌بینه در داخل جنگل جلوگیری شود. بدین‌منظور توسعه روش‌های بهره‌برداری صنعتی و یا تلفیقی از روش‌های صنعتی و سنتی بازده و بارآوری (بهره‌وری) را افزایش می‌دهد. ارتباط درآمد و سودآوری شرکت‌ها با تولید چوب صنعتی و گرده‌بینه در شرکت‌های تعاونی دارای از ضریب همبستگی ۰/۷۹ و ۰/۸۴ می‌باشد.

نظر گرفته شود. یعنی هزینه‌های مربوط به جنگل‌کاری، عملیات پرورشی و جاده‌سازی هم هزینه به معنی رایج و عام محاسبات اقتصادی است و از هم از دیدگاه بوم‌شناختی و اقتصادی سرمایه‌ای است که در ازای بهره‌برداری و استفاده از منابع جنگلی (منابع طبیعی) به حساب می‌آید و به عبارت دیگر جزء اقلام غیرمحاسباتی مربوط به ارزش‌های منابع جنگلی است.

نتیجه‌گیری

چنانچه به جنگل‌های شمال کشور نه تنها به عنوان یک ذخیره ملی بلکه توأم با این به عنوان ثروت ملی برخورد شود، از این بررسی برمی‌آید که سطوحی از جنگل که در اختیار تعاونی‌های جنگل‌نشین قرار دارد، با عنایت به وضعیت نامطلوب بوم‌شناختی فعلی آنها، از توان تولیدی برخوردار بوده و بالقوه ظرفیت ایجاد واحدهای تولیدی را دارا می‌باشد. البته باید توجه داشت که شرایط نامطلوب موجود، وضعیتی است که از گذشته به جای مانده است. از نظر اقتصادی، در مجموع روند عمومی شرکت‌های تعاونی حکایتی از برابری نسبی هزینه‌ها و درآمدها در دوره فعالیت‌های بهره‌برداری آنها می‌کند. مقایسه عملکرد اقتصادی شرکت‌های تعاونی جنگل‌نشین نشان می‌دهد که از بین ۱۶ واحد تعاونی بررسی شده تعداد ۸ تعاونی سودآور هستند (انصار، آذرود، کارسنگ رود، نرماش کولا، نقیب‌ده، بنشکی و صفارود) و بقیه در فعالیت‌های اقتصادی خود زیان دیده‌اند. بنابراین در مورد سوالهای اول و دوم این بررسی که ارتباط با وضعیت اقتصادی شرکت‌های تعاونی دارد، پاسخ مثبت به دست آمده است.

درباره برقراری ارتباط میان فعالیت‌های اقتصادی و پایداری این فعالیت‌ها با توجه وضعیت و توان بوم‌شناختی و محدودیت‌های مرتبط با شرایط بوم‌شناختی در مورد شرکت‌های تعاونی موضوع سوال سوم، این بررسی نشان می‌دهد که امکان برقرار نمودن رابطه‌ای منطقی میان فعالیت‌های اقتصادی و شرایط بوم‌شناختی وجود دارد. به‌ویژه آنکه اگر در احیای عرصه‌ها و جنگل‌کاری اتکا به توان بوم‌شناختی و اصلاح روش‌های جنگل‌های در دستور

جدول ۲- خلاصه مشخصات شرکت‌های تعاونی حفاظت احیاء و بهره‌برداری از جنگل در طرح‌های جنگلداری مورد عمل ادارات کل منابع طبیعی استان‌های کیلان و مازندران

سال واگذاری اجرایی طرح	سال تهیه	طرح	امکان برداشت به نسبت هر عضو (متر مکعب)	امکان برداشت سالیانه متر مکعب	مساحت به نسبت هر عضو (هکتار)	مساحت (هکتار)	آموزش بده	مشاغل در شرکت				تعداد اعضا			نام شرکت تعاونی
								جمع	موقت	دائم	جمع	زن	مرد		
۱۳۷۰	۱۵۴		۱۹۲/۵	۳۸۵۰۰	۷۱/۱۶	۱۲۳۲۲	۳	۵۵	۱۷	۲۸	۲۰۰	۵	۱۹۵	لیل	
۱۳۷۱	۱۳۶۵		۱۳۲/۱۹	۲۱۵۷۶	۵۲/۳	۷۳۸۸	۰	۵۳	۵۰	۳	۱۶۲	۰	۱۶۲	آستان‌چای	
۱۳۷۳	۱۳۶۷		۹۱/۸۱	۱۵۲۲۰	۳۰/۳۳	۶۶۹۶	۰	۳	۰	۳	۱۶۶	۱	۱۶۵	ترماش	
۱۳۶۹	۱۳۷۰		۷۶/۳۸	۱۹۶۳۰	۳۷/۵۲	۷۰۷۷	۱۰	۶۶	۰	۶۶	۲۵۷	۳	۲۵۴	قیصرکوه	
۱۳۷۰	۱۳۵۳		۵۷/۱۱	۲۱۵۸۸	۳۲/۶۲	۸۹۳۰	۳	۵۵	۱۷	۲۸	۳۷۸	۰	۳۷۸	ملکروبخارود	
۶۵-۶۶-۷۰	۳۲/۶۲/۶۹		۳۷/۲۲	۵۱۷۰۸	۱۶/۵۷	۱۸۱۲۶	۰	۹۲	۰	۹۲	۱۰۹۵	۰	۱۰۹۵	امامزاده‌ابراهیم	
۱۳۷۰	۱۳۵۳		۳۲/۹۷	۸۲۵۰	۱۷/۸۷	۳۳۳۱	۵۴	۶۳	۲۹	۳۵	۱۹۲	۱۰	۱۹۱	انجمن	
۱۳۶۵	۱۳۵۳		۲۱/۹	۱۲۹۸۷	۸/۶۲	۵۱۱۲	۰	۳۹	۳	۳۷	۵۹۳	۱۰	۵۸۳	امیرالمومنین	
			۹۲/۲۷	۱۸۳۲۷۹	۲۱/۷	۷۲۱۱۲	۷۲	۲۲۷	۱۱۵	۳۱۲	۳۰۳۳	۲۰	۳۰۲۱	جمع	
۱۳۷۰	۱۳۶۹		۹۲/۳۲	۲۱۹۸۷	۳۸/۸۹	۸۸۶۸	۱۵	۵۰	۳۰	۱۰	۲۱۸	۲	۲۱۴	صفاورد	
۱۳۷۰	۱۳۶۹		۵۱/۷۹	۱۸۱۲۵	۳۸/۸۹	۷۱۶۷	۰	۲۰	۰	۲۰	۳۵۰	۳	۳۴۷	نصارید(بشکی)	
			۶۹/۳	۳۰۱۱۲	۲۰/۳۸	۱۶۰۳۵	۱۵	۷۰	۳۰	۳۰	۵۷۸	۷	۵۷۱	جمع	
۱۳۷۱	۱۳۶۱		۸۱/۸۶	۳۷۱۵۴	۳۷/۳۳	۱۲۱۸۰	۱۲۰	۱۰۱	۷۰	۳۱	۵۷۶	۱۹	۵۷	ولویی	
۱۳۷۰	۱۳۶۹		۸۰/۵۲	۲۱۱۸۱	۲۱/۱۵	۳۸۶۹	۳۵	۸۳	۷۳	۲۲	۲۶۳	۸	۲۵۵	کولا	
۱۳۷۰	۱۳۶۲		۵۲/۸۹	۱۳۳۳۳	۱۳/۷۱	۸۳۰۱	۵۰	۱۱۶	۵۳	۶۳	۲۵۴	۳۸	۲۱۶	آذرود	
۱۳۷۰	۱۳۶۲		۳۵/۹۹	۹۹۸۰	۲۹/۵۶	۶۲۱۴	۲۲	۷۳	۳۸	۳۶	۲۱۷	۲	۲۱۳	کارسنگ رود	
۱۳۷۰	۱۳۶۹		۲۶/۱۲	۵۲۸۶	۹/۵۹	۲۰۱۳	۱۰	۳۷	۳۰	۱۷	۲۱۰	۲	۲۰۶	نقیبده‌مزه	
			۶۲/۹۷	۹۷۲۳۳	۲۱/۶۲	۳۲۸۷۷	۲۲۲	۳۲۲	۲۶۲	۱۵۸	۱۵۲۰	۷۳	۱۳۳۷	جمع	
۱۳۷۰	۱۳۲۷		۳۲/۶۱	۵۲۲۱	۱۱/۹۳	۱۲۶۸	۵۰	۶	۳	۳	۱۲۳	۲۲	۹۹	انصار	
۱۳۷۰	۱۳۲۷		۳۲/۳۳	۷۲۲۱	۱۰/۸۹	۱۸۸۲	۰	۳	۰	۳	۱۷۳	۱۳	۱۵۹	المهدی	
			۳۲/۵۱	۱۲۵۸۲	۱۱/۲۲	۳۳۵۲	۵۰	۳	۳	۶	۲۹۶	۲۸	۲۵۸	جمع	
			۶۲/۳۳	۳۳۹۳۰۶	۷/۸۸	۱۲۳۳۷۶	۳۸	۳۲۲	۳۲۲	۵۰۶	۵۳۳۷	۱۳۸	۵۲۹۹	جمع کل	

*امکان برداشت در بازنگری و تجدید نظر، به دلیل تغییر روش جنگلداری و شیوه برش تغییر یافته است.
 مأخذ: ارزیابی فنی تعاونی‌های جنگل‌نشینی طبیعی - سازمان جنگل‌ها و مراتع کشور، ۱۳۷۶.

ارزش افزوده در واحدهای صنعتی

ایجاد ارزش افزوده از طریق استقرار صنعت در واحدهای تعاونی و یا به طور مشترک در چند تعاونی به منظور ایجاد واحدهای صنعتی در اندازه‌های مناسب اقتصادی با سطح تکنولوژی مطلوب به صورتی که چوب هیزمی نیز به جای تبدیل به ذغال به فرآورده‌های صنعتی تبدیل گردد. این امر از یک سو در ایجاد اشتغال موثر است و از سوی دیگر در افزایش درآمد. طبیعی است که توسعه واحدهای صنعتی اصلاح شیوه مدیریت اجتماعی و نیروی انسانی را نیز به همراه خواهد داشت. در واقع انتقال چوب‌برداشت شده به واحدهای صنعتی متعلق به

شرکت‌های تعاونی به جای فروش مستقیم از امکان ایجاد ارزش افزوده به نفع تعاونی‌ها را فراهم می‌کند که علاوه بر افزایش اشتغال می‌تواند در جهت کاهش فشار نیروی انسانی و بهره‌برداری نادرست بر جنگل به کار گرفته شود.

اصلاح روش‌های جنگلداری و جنگل‌شناسی

در این بررسی وجود هم بستگی بازده اقتصادی و درآمد با روش‌های جنگلداری نشان داده شد که اصلاح روش‌های جنگلداری از شیوه رایج و مرسوم به روش‌های همراه و هم‌آهنگ بیشتر با شرایط بوم‌شناختی ضروری است. به‌ویژه در فعالیت‌های جنگل‌کاری.

منابع

- ۱- جزیره‌ای، محمدحسین، فتوکیان، میرصادقی، باباخانو، ۱۳۷۲. هم‌یاری در جنگلداری، ارزیابی شرکت‌های تعاونی جنگلداری در ناحیه جنوبی دریای خزر، گزارش ۴۵ صفحه.
- ۲- صفاری، ناصرقلی و مصطفی عبدالله‌پور، ۱۳۶۶ جنگل‌ها و مراتع و مسئله اقتصادی - اجتماعی، سمینار سیاست جنگلداری شمال کشور، گرگان تیرماه ۱۳۶۶.
- ۳- سعید، ارسطو، ۱۳۷۴. مبانی اقتصادی، علمی اداره جنگل‌ها، انتشارات دانشگاه تهران شماره ۲۲۵۷ - ۲۴۱ ص.
- ۴- عبدالله‌پور، مصطفی، ۱۳۶۳. مقدمه‌ای بر شرکت‌های تعاونی بهره‌برداری جنگل، انتشارات دفتر فنی جنگلداری
- ۵- عبدالله‌پور، مصطفی، ۱۳۷۸. مشارکت مردم در اجرای طرح‌های جنگلداری، عامل توسعه پایدار، سمینار منابع طبیعی، مشارکت و توسعه، دی ماه ۱۳۷۸.
- ۶- ملک‌محمدی، ایرج، ۱۳۷۶. نقش تعاونی‌های جنگل‌نشین در حفظ، احیاء توسعه و بهره‌برداری از جنگل‌های حوزه ابی خزر، انتشارات دانشکده منابع طبیعی (دانشگاه تهران) سازمان جنگل‌ها و مراتع کشور، جلد: سنتز.
- ۷- مهرابی، علی‌اکبر، ۱۳۷۶. بررسی اقتصادی تعاونی‌های جنگل‌نشین دانشکده منابع طبیعی دانشگاه تهران، سازمان جنگل‌ها و مراتع کشور. ۹۹ ص.
- ۸- مهرابی، علی‌اکبر و مصطفی عبدالله‌پور، ۱۳۷۹. بررسی اقتصادی - فنی تعاونی‌های بهره‌برداری جنگل‌های شمال ایران، همایش ملی مدیریت جنگل‌های شمال و توسعه پایدار.
- 9- Alternite sud Quel developpement pour Le sud. Vol II. 1995. Ed. L'Harmatan. Paris.
- 10- Brundt Land. 1988. Notre owenir a'tous. Ed. De flevve. Mont real.
- 11- Stofdaes, Ch. 1993. L'economie face a l'ecologic ed: La Decouverte.

Economics and Related Theoretical Issues of Forest Dwellers Cooperatives in North of Iran

A. A. Mehrabi¹

Abstract

Unstable ecological conditions in north of Iran forests coincided with metamorphism and unstable sociological and economical conditions of forest-dwellers and these have confronted forests with more and more destruction. Cooperatives of forest dwellers were established with the aim of proper exploitation and reclamation of destructed north Iran forests in Gilan province. The cooperatives, which mainly undertook the lands under forestry projects, were basically considered as economic institutes which were responsible for protection and reclamation of forests. From this point of view, with respect to forests ecological limitations the need for establishment of logical relation between economical exploitation and ecological conditions was emphasized. The attraction of contribution of forests villagers in forest exploitation and management is indeed the first step in changing the view in management policy. In the past some objections have been occurred between forest management projects and villagers. Therefore, transferring of these lands. to cooperatives has been the begining for prevention of these objections. But at the same time, the forest-dwellers cooperatives, in framework of economic institutes, should follow economical laws and be beneficial and should have economical stability. In fact, a logical relationship should exist between environmental and economical values. In this paper, it is attempted to investigate the power and profit of cooperatives from economical point of view. In addition, the possible relationship between ecological potential and economical feasibility will be considered.

Keywords: Forest-dwellers cooperative, Economics of forest-dwellers cooperative, Economical stability, Profitable, Investment, Sustainable development, Ecology and economic, Forest management method.

¹ - Associate prof., Faculty of Natural Resources, University of Tehran